

บทที่ 1

บทนำ

ในบทนี้จะเสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำนิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง สภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ นโยบายทางการศึกษาได้พัฒนาให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันอย่างมีคุณภาพ

วิธีการให้ได้มาซึ่งคุณภาพของการศึกษาในสถานศึกษานั้น สามารถดำเนินการได้หลายวิธีการนี้เทศในโรงเรียนเป็นวิธีหนึ่งที่มีความสนใจอย่างมากในการจะช่วยส่งเสริมการศึกษาให้มีคุณภาพ (สังัด อุทรานนท์, 2530) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนี้เทศในโรงเรียนประถมศึกษา จึงได้กำหนดปี 2532 เป็นปีทองของการนี้เทศการศึกษา โดยกำหนดให้การนี้เทศการศึกษาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังมอบให้ระดับผู้ปฏิบัติได้หาแนวทาง หรือรูปแบบการนี้เทศภายในโรงเรียนที่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน หรือจังหวัดขึ้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลยได้พิจารณาเห็นว่า การนี้เทศให้ถูกทิศทางการมีแนวปฏิบัติที่เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นี้เทศกับผู้รับการนี้เทศ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนที่ต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงานหลายลักษณะ เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนโดยผ่านตัวกลางคือครูและบุคลากรทางการศึกษา การนี้เทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จตามจุดหมาย ต้องใช้ความรู้ความสามารถในหลักวิชาการต่าง ๆ มีการวางแผนจากข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การบริหารแผนจะช่วยให้เกิดการประหยัดทั้งกำลังคน เงิน เวลา และทรัพยากรอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วมีทิศทางแน่นอน การนี้เทศที่มีประสิทธิภาพคือการปฏิบัติตามแผนที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532) ซึ่งมีจุดหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนางาน เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ และเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ (สังัด อุทรานนท์, 2530) การ

นี้เทศที่ถือว่าประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศนทางที่ดีขึ้น

แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6 (2530-2534) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มุ่งปรับปรุงการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เน้นให้ทุกหน่วยงานชี้แจงเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน มีการนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลอย่างเป็นระบบ นำวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงาน รวมทั้งให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัด ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและชุมชน โดยกำหนดให้หน่วยงานในสังกัดแต่ละระดับจัดทำแผนนิเทศติดตาม ควบคุม กำกับ การปฏิบัติงานของโรงเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามกระบวนการที่หลักสูตรกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวการนิเทศไว้ดังนี้

1) การนิเทศเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2) การนิเทศเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และสนับสนุนให้กระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมาย

3) การนิเทศมีขอบข่ายการปฏิบัติงาน ที่มุ่งเน้นการรักษาควบคุมมาตรฐานการศึกษาโดยตรง

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีภารกิจสำคัญ คือ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2532 และดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามแผนนโยบายของรัฐบาล

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดแผนนโยบาย จะส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษา มีพัฒนาการด้านร่างกาย, อารมณ์-จิตใจ, สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โดยจะขยายการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีแผนงานดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขึ้น ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) อนุบาลหลักสูตร 2 ปี

2) อนุบาลหลักสูตร 1 ปี (ชั้นเด็กเล็กเดิม)

3) ศูนย์บริหารสำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากผู้ปกครองนักเรียนเพิ่มขึ้น สังกัดได้จากโรงเรียนประถมศึกษา ได้ขออนุญาตเปิดชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ในปีการศึกษา 2537 มีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ได้จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 277 โรงเรียน จากโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด จำนวน 457 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 60.61 มีห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 358 ห้องเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย, 2537)

การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาให้โรงเรียนในสังกัดใช้เป็นแนวการจัดประสบการณ์ ซึ่งหมายถึงหลักสูตรสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา กำหนดขอบข่ายกิจกรรมพัฒนาตามวัยครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้บรรลุตามจุดหมาย จำเป็นต้องพัฒนาทั้งระบบที่สัมพันธ์และเกื้อกูลกัน ทั้งกระบวนการบริหารกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศทั้ง 3 กระบวนการดังกล่าว มีกระบวนการบริหารเป็นตัวหลักที่จะจัดระบบงานให้สัมพันธ์กับบุคลากร ภายใต้งานใจข้อจำกัดของทรัพยากรในโรงเรียน ซึ่งมีกระบวนการนิเทศเป็นตัวเสริมให้กระบวนการบริหารสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในระดับโรงเรียนกระบวนการบริหารกับกระบวนการนิเทศ จึงต้องมุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน คือ คุณภาพการศึกษาโดยพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในสภาพปัจจุบัน ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มักจะเป็นครูประจำการที่สอนระดับประถมศึกษาอยู่ก่อน ดังนั้นความรู้และประสบการณ์ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาของครูผู้สอนจึงมีค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน

การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาบุคลากร โดยมุ่งเน้นการฝึกอบรมด้วยวิธีการศึกษาเอกสารชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง มอบหมายให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร่วมกับศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด) รับผิดชอบในการฝึกอบรมบุคลากร นิเทศ ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องจัดให้มีการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ให้สามารถปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนได้เต็มความสามารถ

ผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย มีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียน

1.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย เฉพาะในปีการศึกษา 2537 เท่านั้น

1.4 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 1) การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาของนักเรียนกลุ่มอายุ 4-6 ปี ในรูปของการจัดชั้นเด็กเล็กและอนุบาล ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
- 2) โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
- 3) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ที่จัดการศึกษาและทำหน้าที่ระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
- 4) ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กและอนุบาล และเป็นผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
- 5) การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู

6) ผู้นิเทศ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ทำหน้าที่นิเทศการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาภายในโรงเรียน

7) สภาพนิเทศภายใน หมายถึง ข้อเท็จจริงของการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ที่เป็นอยู่ในปีการศึกษา 2537

8) สภาพปัญหา หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2537

9) ปัจจัยที่มีผลต่อการนิเทศ หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการนิเทศภายในของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลได้จากการวิจัย จะมีประโยชน์ดังนี้

1) ผลการวิจัยจะได้เสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศ ระดับก่อนประถมศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผนส่งเสริม ปรับปรุงพัฒนางานนิเทศระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และจังหวัดให้สอดคล้องกันและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ผลการวิจัยนำไปใช้เป็นแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนที่จัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ